

Jeroni Rodoreda, un granollerí en l'Austràlia del segle XIX

Raquel Lázaro Gómez (llicenciada en Història per la UAB)

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 139-155

139

Resum: La història de Jeroni Rodoreda i Revarter (Granollers, 1831 - Melbourne, 1910) connecta dos mons aparentment distants: Catalunya i Austràlia. A l'edat de divuit anys, aquest jove català es va unir a una expedició missionera benedictina, amb l'objectiu d'establir una presència espiritual i cultural a Austràlia Occidental. Uns anys després abandonà la vida monàstica i va establir-se a Perth, la capital de l'estat d'Austràlia Occidental, on va construir una nova vida com a forner i músic litúrgic. Allí, amb la irlandesa Mary Anne Hines, fundà una família que ha tingut descendència fins a l'actualitat. Aquesta història, fins al 2021 desconeguda per la seva família catalana, ha estat reconstruïda gràcies a una exhaustiva investigació portada a terme pels descendents australians i catalans. Aquest article explica aquest procés d'investigació, les fonts utilitzades i el resultat d'aquesta recerca, que ha permès connectar l'arbre genealògic de Jeroni Rodoreda durant quatre segles.

Paraules Claus: missioner, Granollers, segle XIX, Austràlia Occidental.

Abstract: The story of Jeroni Rodoreda i Revarter (Granollers, 1831 - Melbourne, 1910) connects two seemingly distant worlds: Catalonia and Australia. At the age of 18, this young Catalan joined a Benedictine missionary expedition with the aim of establishing a spiritual and cultural presence in Western Australia. A few years later, he left monastic life and settled in Perth, the capital of Western Australia, where he started a new life as a baker and liturgical musician. There, together with the Irishwoman Mary Anne Hines, he founded a family whose descendants still exist today. This story, unknown to his Catalan family until 2021, has been reconstructed thanks to an exhaustive investigation led by his Australian and Catalan descendants. This article explains the research process, the sources used, and the results of the investigation, which has made it possible to trace Jeroni Rodoreda's family tree over four centuries.

Keywords: missionary, Granollers, 19th century, Western Australia.

Data de recepció: 19 desembre 2024; versió definitiva: 28 abril 2025.

DOI: <https://doi.org/10.60940/ponenciesn29id9800243>

1. Introducció

«Apreciat Sr. Francesc Rodoreda: Ens pot ajudar? Estem buscant informació sobre la història de la nostra família.»¹ Així començava la carta que el setembre de 2021 va rebre Francesc Rodoreda Pujal des d'Austràlia, i que donà lloc a una recerca familiar que ha estat marcada per la desaparició de documents parroquials i notariais durant la Guerra Civil.

140 Amb aquesta carta vam descobrir que el cognom *Rodoreda* existeix al continent australià i que els seus descendents, Gillian i Luci Rodoreda i Anne i Tom Stephens, tenien la necessitat de conèixer la seva història i crear vincles amb aquest país.

Aquest article explica el procés de recerca genealògica realitzada a Catalunya, que va començar a les poblacions de Granollers, l'Ametlla del Vallès i Llerona (Vallès Oriental) i que va finalitzar a Santa Maria d'Oló (Moianès), així com tota la investigació que s'està fent a Perth (Austràlia), que ens ha permès traçar l'arbre genealògic de Jeroni Rodoreda, el punt d'enllaç entre Catalunya i Austràlia, des de 1635 fins a l'actualitat.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 139-155

2. La recerca dels antecessors des d'Austràlia

La recerca de les arrels familiars va començar formalment el 1979, quan Austràlia Occidental celebrava el 150è aniversari del seu establiment com a estat, i les autoritats van sol·licitar a les famílies dels primers colons que proporcionessin dades sobre els seus avantpassats per crear un diccionari biogràfic. La mare d'Anne Stephens (Joan d'Arc Rodoreda), la seva tieta (Elizabeth Rodoreda), el pare de Gillian i Luci Rodoreda (Edgar Rodoreda) i els altres germans van aportar als editors encarregats de recopilar la documentació la poca informació que tenien, transmesa oralment a través de generacions, i Jeroni va ser inclòs en el *The Bicentennial Dictionary of Western Australians 1829-1888*, volum 4, publicat el 1979.

L'any 2004, Gillian Rodoreda va visitar Espanya amb l'esperança de trobar pistes sobre els seus orígens. Malgrat no tenir èxit inicialment en les seves visites a Salamanca i Sevilla, la visita a Barcelona li va revelar que el cognom *Rodoreda* era d'origen català. Això va marcar l'inici d'una nova etapa de recerca en la qual va escriure cartes a persones amb aquest cognom arreu de Catalunya.

¹ Carta de Tom i Anne Stephens a Francesc Rodoreda Pujal, signada a Perth el 24 d'agost de 2021. La citació ha estat traduïda de l'anglès al català per l'autora de l'article.

L'any 2007 va tornar a Barcelona i va visitar Santa Maria d'Oló, ja que s'havia assabentat que en aquell petit poble hi havia molts habitants amb el mateix cognom, però no va trobar-hi ningú que conegués la història d'un jove que havia emigrat a Austràlia en el segle XIX.

L'any 2009, Anne i Tom Stephens van visitar Catalunya seguint els mateixos passos que Gillian. L'any següent, van descobrir l'existència de les beques The Abbot Placid Spearritt OSB Memorial Scholarship, creades pel monestir benedictí de New Norcia, destinades a portar un becari cada any perquè treballi en els arxius inexplorats del monestir. Aquesta iniciativa s'enfoca en l'estudi i la traducció a l'anglès d'un projecte específic utilitzant el material que hi ha a l'arxiu: diaris, cròniques, mapes, cartes... escrits en llengua estrangera, predominantment en espanyol, relacionats amb els monjos benedictins instal·lats a Austràlia Occidental.²

El 2020, aquesta beca va ser atorgada a Marta Pérez Rey per transcriure i traduir el diari escrit pel clergue benedictí Francesc Marsà i Amigó,³ que cobreix el període de 1849 a 1853, els anys exactes en què el bisbe Rosendo Salvado Rotea va estar a Europa buscant nous reclutes i finançament per a aquest projecte. El diari, actualment en procés de traducció i publicació, s'espera que ofereixi encara més informació sobre els primers anys de la missió benedictina.

Aquest document, escrit en castellà, va ser descobert cent cinquanta anys després de ser escrit. El va comprar un antiquari nord-americà que el va trobar en un catàleg d'una llibreria de vell a Barcelona a principis dels anys 2000, se'l va emportar als Estats Units i un dels seus clients, Darrell Corti, un reconegut expert californià en gastronomia i vins, el va comprar. En reconèixer el seu valor i, casualment, ser *Friend of New Norcia*, el va donar a l'arxiu del monestir l'any 2005.

En aquest diari, Marsà, que era impressor i home culte, hi detalla esdeveniments com la sortida des de Barcelona, les privacions durant el viatge i la vida dels missioners a Austràlia Occidental. És gràcies a aquest diari que es va identificar Jeroni Rodoreda, fet que va aportar una connexió fonamental per a la recerca familiar.

² <https://www.newnorcia.com.au/education-research/archives/abbot-placid-memorial-scholarship>

³ Francesc d'Asís Marsà i Amigó va ser un dels missioners que van formar part de la missió benedictina de 1849 cap a Austràlia. Impressor i tipògraf, va escriure el diari de bord. Va ser el primer a Barcelona que va aplicar el daurat a les enquadernacions en vellut i, l'any 1871, va formar part de la comitiva de religiosos i aristòcrates catalans de l'Associació Espiritual dels Devots de Sant Josep (congregació Josefina) que van visitar el papa Pius IX per recaptar fons per construir la Sagrada Família. Vegeu *La Esperanza. Periódico Monárquico*, núm. 8294, 29/11/1871, p. 3 (Biblioteca Nacional de España). Vegeu també Pérez Rey, Marta (2021): «A person of Many Qualities: Francisco de Asís Marsà i Amigó», *New Norcia Studies, Journal of the Benedictine Community of New Norcia*, Number 27.

Gràcies a l'arxiver de New Norcia Peter Hocking, la família Rodoreda d'Austràlia va conèixer l'existència d'aquest diari, en el qual consta la relació dels missioners que van sortir d'Espanya cap a Austràlia el 5 d'octubre de 1849, entre els quals hi ha Jeroni Rodoreda, de Granollers, que tenia llavors divuit anys, així com Martí Grivé, també de Granollers, de trenta-quatre anys.⁴

142

Lista de los Misioneros q salimos de España con la Fragata Ferrolana al 5 Octubre de 1849, para la misión de la Nueva Holanda, bajo la dirección del Sr. Obispo Serra, natural de Mataró, Catalán. Obispo de Daula y Coadjutor del Obispo de Perth.

Nombres.	Edad.	Nación.	Pueblo.	Nombres.	Edad.	Nación.	Pueblo.
P. Domingo Viquehant.		Fr. Landea		Fr. Fr. Xavier Mla.	33	Catalán	St. J. de V. de V. de V.
P. Venancio Suesedo.	40.	Español	L. M. de V. de V.	Fr. Antonio Suarez	33	Español	L. J. de V. de V. de V.
P. Pedro Aragon.	33	37 ^{na}	Canillas.	Fr. José Rubio	34	37 ^{na}	Nasacurasta
P. Martín Briver.	34	Catalán	Granollers.	Fr. Juan Cortada	30	Catalán	Ciudadella
P. Salvador Marín.	28	Napolitano	Napoles.	Fr. Miguel Mercé	30	37 ^{na}	L. P. de V. de V. de V.
P. José Pujades	30.	Catalán	Marsá	Fr. Ramon Barberá	30	37 ^{na}	Perria
P. Ramon Torres.	38	37 ^{na}	Tavorlet.	Fr. Nicolas Vilamero	28	Napolitano	Nocera
Fr. Mauro Ringasco.	48	Napolitano	St. J. de V. de V. de V.	Fr. Rafael Rizzo	28	37 ^{na}	37 ^{na}
Fr. Pedro Ferrera.	26	37 ^{na}	Napoles	Fr. Agustín Bazaró	28	37 ^{na}	St. J. de V. de V. de V.
Fr. Constable Turri	34	37 ^{na}	St. J. de V. de V. de V.	Fr. Anastasio Brea	25	Español	N. de V. de V. de V.
Fr. José Arriaga	30	37 ^{na}	St. J. de V. de V. de V.	Fr. Manuel Estevan	24	Valenciano	Chelona
Fr. Rafael Pontón	40	Catalán	Barcelona	Fr. Domingo Magaró	23	Catalán	Taragona
Fr. Antero Lopez	30	Español	N. de V. de V. de V.	Fr. Juan Sala	23	37 ^{na}	N. de V. de V. de V.
Fr. Fr. de V. de V. de V.	33	Catalán	Pedrolbes	Fr. Manuel Viladell	23	Castellano	L. de V. de V. de V.

Nombres.	Edad.	Nación.	Pueblo.	Nombres.	Edad.	Nación.	Pueblo.
Fr. Felix Rodriguez	23	Español	Palencia	Fr. Miguel Viladell	20	Catalán	St. J. de V. de V. de V.
Fr. Vayme Aguilat	22	Catalán	L. de V. de V. de V.	Fr. Vicente Perez	20	Valenciano	Silbit
Fr. Ignacio Boladinos	22	37 ^{na}	Taragona	Fr. Vayme Rodó	19	Catalán	L. de V. de V. de V.
Fr. José Mascare	18	37 ^{na}	Barcelona	Fr. Juan Perjujan	19	37 ^{na}	Perria
Fr. Juan Rech	18	37 ^{na}	Vilamajor.	Fr. Jeronimo Rodoreda	18	37 ^{na}	Granollers
Fr. Sebastián Ayerdi	20.	37 ^{na}	L. de V. de V. de V.				

Hubo los mas q tambien estaban destinados para dicha misión por el Capitan de la Ferrolana no tenia orden de admitir mas q 40, por lo tanto tuvieron q quedarse en España sus nombres son: Antonio Rodriguez uno y el otro Lorenzo Viladell, de Aragon de un y el primero de Montevideo. Por la razon dicha, tambien tuvieron que quedarse el 41mo Fr. Fr. de V. de V. de V. y el 42mo Fr. de V. de V. de V. Obispo de Puerto Victoria. Español del Pueblo de V. de V. y el P. Benito Castro, Español del pueblo de Sahagun. El primero volvio a Italia y el segundo se quedo en España.

Llista dels missioners que van sortir d'Espanya cap a Austràlia el 5 d'octubre de 1849. Font: Marsá y Amigó, Francisco de Asís (1849-1853): *Recuerdos de Francisco de Asís Marsá y Amigó misionero en la parte Occidental de la Australia en los años 1850, 51 y parte del 52 y 53. Pueblos ó lugares que he estado. Fremantle, Victoria-Plens, Guilford y Perth capital.* Font: Archives of the Benedictine community of New Norcia, Western Australia.

⁴ Lista de los misioneros que salimos de España con la Fragata Ferrolana al 5 Octubre de 1849, para la misión de la Nueva Holanda, bajo la dirección del Sr. Obispo Serra, natural de Mataró, Catalán. Obispo de Daula y Coadjutor del Obispo de Perth.

Aquesta és la primera vegada que van conèixer el nom de la ciutat de Granollers, i immediatament van començar a escriure cartes a totes les persones amb el mateix cognom que visquessin a Granollers i rodalies. Només en van contestar dues: Francesc Rodoreda Pujal i Josep Maria Rodoreda Fiol.

3. Desxifrant els orígens de Jeroni Rodoreda

Així va començar una recerca que em va portar a explorar arxius, esglésies i padrons municipals del Vallès Oriental, amb l'objectiu de trobar rastres d'un avantpassat que desconexíem: Jeroni Rodoreda, qui havia emigrat als antípodes.

143

Vaig començar per la parròquia de Llerona, d'on prové Francesc Rodoreda Pujal. Mossèn Josep Maria Fernández em va informar que la majoria de la documentació parroquial de l'església de Santa Maria s'havia perdut durant la Guerra Civil espanyola. No vaig trobar cap document que em pogués ajudar en la investigació, i vaig dirigir-me a l'Arxiu Municipal de les Franqueses del Vallès. Allà, vaig localitzar únicament referències dels nostres avantpassats als padrons municipals, que connectaven la nostra família amb Can Marí, una casa pairal de l'Ametlla del Vallès.⁵ Tanmateix, no vaig trobar cap menció que ens relacionés amb Jeroni Rodoreda ni amb els seus pares, Francesc Rodoreda i Isabel Revarter.

A l'arxiu municipal de l'Ametlla del Vallès vaig descobrir informació valuosa sobre la nostra família, però sense dades directes que m'ajudessin a connectar amb Jeroni Rodoreda.

A Granollers em vaig trobar que els llibres parroquials també havien estat destruïts l'any 1936, però l'Arxiu Municipal conservava els padrons d'habitants des de 1827, cosa que em va permetre seguir investigant.

Va ser revisant meticulosament el padró de 1827 que vaig trobar un possible rastre: a la plaça de Sant Roc hi vivia Francesch Marí, natural de l'Ametlla, casat amb Ysabel Revarter.⁶ Tot i que el cognom no coincidís exactament, la referència a Can Marí i que vingués de l'Ametlla em va fer pensar en una possible connexió. En el padró de 1835, la troballa va ser definitiva: al carrer de Sant Roc, número 21, hi vivia un nen anomenat Gerónimo, de quatre anys, estudiant de primeres lletres i nascut a Granollers. Fill de Francisco de Asís Rodoreda, de cinquanta anys, i d'Ysabel Rebarter, de trenta-sis. Per les

⁵ Arxiu Municipal de les Franqueses del Vallès: Padró municipal d'habitants de les Franqueses del Vallès. Any 1885-1886.

⁶ Arxiu Municipal de Granollers (AMGr): Padrón del vecindario de Granollers en el año de 1827.

dades que hi costaven (edat, procedència, esposa i fills) havia de ser la mateixa persona del padró de 1827, només que aleshores l'havien inscrit amb el cognom de la masia de procedència de l'Ametlla en lloc de fer-ho amb el seu propi cognom familiar. La família es componia dels dos cònjuges i quatre fills: Teresa (17), Josefa (14), Gerónimo (4) i José (2).⁷ Aquesta era la prova irrefutable que, per fi, havia localitzat Jeroni Rodoreda i ho podia compartir amb la família australiana, que durant anys havia buscat els seus orígens.

La conservació dels padrons municipals va ser clau per superar els obstacles causats per la destrucció massiva de documents durant la Guerra Civil. Els arxius parroquials, notariais i el Registre de la Propietat de Granollers van ser completament devastats, com va relatar el notari Josep Maria Montagud Borja l'any 1956 en una ponència del Centre d'Estudis de l'Associació Cultural de Granollers sobre la destrucció de l'Arxiu Històric Notarial: «Un grupo de veintitantos mozalbetes ignorantes, armados con fusiles, dirigidos por unos malhechores, penetraron en aquella misma casa de la plaza de la Corona, de Granollers, en la que el notario Roca había instalado el Archivo [...] y, apoderándose de los venerables manuales notariales que sólo eran ya Historia, los destruyeron bajo el falso espejuelo de que el fuego con el que ardían y los consumió, también quemaba y destruía la Propiedad...».⁸

A l'Ametlla del Vallès, però, vaig tenir més sort. Gràcies a l'esforç i a la valentia dels feligresos durant el període revolucionari, la documentació de la parròquia de Sant Genís es va amagar en diverses cases pairals i es va conservar intacta. Posteriorment, aquests documents van ser recuperats i traslladats a l'Arxiu Diocesà de Barcelona, on vaig poder confirmar una connexió directa: el pare de Jeroni i el quadravi de Francesc Rodoreda Pujal eren germans. La línia familiar es remuntava fins a principis del segle XVII, amb dades registrades als llibres baptismals,⁹ als llibres de casaments¹⁰ i als llibres de defuncions,¹¹ fins a arribar al 22 de setembre de 1660, amb el casament de Bernardí Rodoreda, de Santa Maria d'Oló, i Eulària Muntada, de l'Ametlla del Vallès, quadravis de Jeroni. Uns arxius molt interessants, conservats en perfecte estat i escrits en català.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 139-155

⁷ AMGr: Padró municipal d'habitants de Granollers. Plecs dels carrers: Calle de San Roque, Plaza del Bestiar. Any 1835.

⁸ BORJA MONTAGUD, JOSÉ MARIA (1957): *Noticia de un archivo destruido en Granollers*, Barcelona, Editorial Ares, p. 51.

⁹ Arxiu Diocesà de Barcelona (ADB), Fons Parroquial de l'Ametlla del Vallès: 1 bis) Baptismes 1598-1676, 2) Baptismes 1677-1745, 3) Llibre de baptismes 1746 a 1794, 4) Baptismes 1795-1850.

¹⁰ ADB, Fons Parroquial de l'Ametlla del Vallès: 12) Desposoris 1598-1676, 13) Desposoris 1677-1796, 14) Desposoris 1797 - 1899.

¹¹ ADB, Fons Parroquial de l'Ametlla del Vallès: 19) Llibre Obítum 1678-1738, 20) Llibre de Obits 1771-1820, 21) Llibre de sepultures 1820-1849; Arxiu Familiar de Josep Maria Rodoreda i Fiol: Certificat de l'església de Santa Maria de Llerona signat el 8 de març de 1865.

Així mateix, el testament de Bernardi Rodoreda, de 1681,¹² escrit en dos folis per les dues cares amb lletra clara i llegible, i el de Maria Marí, vídua de Francesc Marí, el 2 de desembre de 1739,¹³ rebesàvia de Jeroni, escrit en dos folis a tres cares, són una autèntica meravella, plens d'informació personal, econòmica, litúrgica i social de l'època. Unes joies documentals.

La recerca em va portar encara més lluny, fins a Santa Maria d'Oló, al Moianès, on vaig visitar el mas de la Rodoreda, documentat l'any 957, i vaig trobar documents, escrits en llatí, que confirmaven el naixement de Barnardinus Franciscus Petrus el 25 de desembre de 1636 (quadravi de Jeroni),¹⁴ el de la seva germana Maria Francisca el 5 d'agost de 1635¹⁵ i el certificat de defunció de la seva mare, Maria Margarita Rodoreda, el 6 de juliol de 1644,¹⁶ vídua de Stephani Rodoreda (avis cinquens), que va morir sense fer testament. Aquests documents pertanyen al fons de l'antiga església parroquial de Santa Maria d'Oló, que es troba dipositat a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic. Tot i que molts registres estaven en condicions molt precàries, aquest descobriment em va permetre seguir el fil genealògic fins a principis del XVII. Després de mesos de feina, vaig poder compartir amb la família australiana una història rica i detallada dels seus orígens, que demostrava que Jeroni Rodoreda havia nascut a Granollers i el connectava amb una llarga línia d'avantpassats arrelats al Vallès Oriental i al Moianès. Més enllà de l'èxit personal, aquesta recerca posa en relleu la importància dels arxius històrics i la necessitat de preservar-los. Documents com el testament de Bernardi Rodoreda, de finals del s. XVII, són una finestra única al passat.

4. Jeroni Rodoreda, de Granollers a Austràlia

Jeroni Rodoreda va néixer a Granollers l'any 1831. Era fill de Francesch d'Asís Rodoreda y Miguel, un sastre de quaranta-sis anys originari de l'Ametlla del Vallès i domiciliat al carrer Sant Roc, 20, des de feia vint-i-cinc anys, i d'Ysa-bel Rebarter, de trenta-dos anys, natural de Granollers.¹⁷

Els registres municipals de Granollers, l'Ametlla del Vallès i les Franqueses del Vallès evidencien la presència del cognom *Rodoreda* en aquestes poblacions del Vallès Oriental des del segle XVII. Jeroni seria el primer membre de la família a emigrar; es va establir a l'altra banda del món i va iniciar una nova etapa que marcava la seva trajectòria vital i la dels seus descendents.

¹² ADB, Fons Parroquial de l'Ametlla del Vallès: 33) Testaments 1614-1785, p. 94-97.

¹³ ADB, Fons Parroquial de l'Ametlla del Vallès: 33) Testaments 1614-1785, p. 231-232.

¹⁴ Arxiu Biblioteca Episcopal de Vic, Parròquia de Santa Maria d'Oló: A-B/1 1636-1683, p. 3.

¹⁵ Arxiu Biblioteca Episcopal de Vic, Parròquia de Santa Maria d'Oló: A-B-C-D-H/1 1536-1635, p. 226.

¹⁶ Arxiu Biblioteca Episcopal de Vic, Parròquia de Santa Maria d'Oló: D/1 1636-1743, p. 12.

¹⁷ AMGr: Padró municipal d'habitants, 1831.

El seu viatge s'inscriu en el context de l'expansió colonial de les potències europees durant la dècada de 1840, un període en què catòlics, anglicans i protestants competien per evangelitzar poblacions indígenes a regions com la Xina, l'Àfrica i el Pacífic. L'objectiu era consolidar la seva influència en territoris recentment incorporats al comerç i a la colonització. En aquest marc, el Vaticà va impulsar noves missions i nombrosos novicis es van oferir com a voluntaris per participar-hi.

Aquest va ser el cas de Jeroni Rodoreda, que el 28 d'agost de 1849, amb només divuit anys, es va unir a una expedició missionera benedictina, benedicta pel papa Pius IX, amb la missió d'establir el monestir de New Norcia a l'aïllada i desconeguda Austràlia Occidental.¹⁸ Era una missió integrada per quaranta missioners on hi havia també el granollerí Martí Grivé, de trenta-quatre anys.

La missió de New Norcia va ser possible gràcies a la determinació dels monjos Rosendo Salvado Rotea i José Benito Serra, que el 1846 van viatjar a bord del vaixell *Isabella* cap a Austràlia. El bisbe de Perth, John Brady, un mes després de la seva arribada va formar tres missions (nord, sud i centre) per endinsar-se en la selva tropical i conviure amb els aborígens. Ells van ser assignats a la missió central, l'única que va reeixir, juntament amb Leander Fontaine i John Gorman. Van guanyar-se la confiança dels pobles indígenes compartint aliments, aprenent la seva llengua i valorant especialment el seu talent musical com a eina educativa i de comunicació. Lluny de rendir-se, van cultivar les terres, van obrir un camí fins a Perth (132 km) i van buscar finançament per garantir la continuïtat de la missió. Van trobar finalment un emplaçament a la vora del riu Moore, on van edificar el futur monestir de New Norcia en honor a Núrsia (Itàlia), ciutat natal de sant Benet. Amb l'objectiu de defensar la missió i obtenir recursos, Salvado i Serra van viatjar a Europa l'any 1849, on la seva tasca va captar l'atenció del papa Pius IX i de la reina Isabel II d'Espanya, que, en reconeixement, els va proporcionar una fragata per al seu retorn a Perth amb els recursos necessaris per consolidar el monestir, mentre que el Papa els va consagrar com a bisbes.¹⁹

El viatge de Jeroni Rodoreda va començar amb una cerimònia solemne a la basílica de Santa Maria del Mar de Barcelona, des d'on els missioners van sortir en processó fins al moll portant l'estendard processional de l'Archicofradia de la Corte de Maria, que simbolitzava la protecció de la Verge a la missió benedictina que partia cap a la Nova Holanda el 28 d'agost de 1849.²⁰

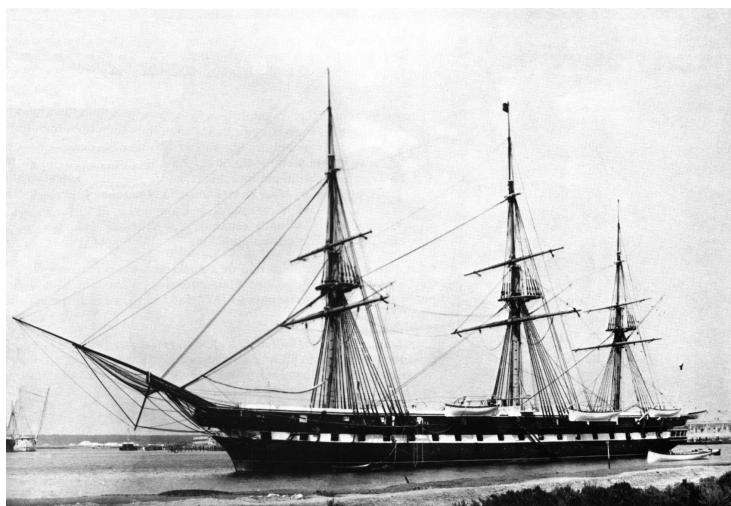
¹⁸ *La Gaceta de Madrid*, núm. 5469, 3/9/1849, p. 3-4.

¹⁹ Salvado Rotea, Rosendo (1853): *Memorias históricas sobre la Australia y particularmente acerca la Misión Benedictina de Nueva Nursia. Los usos y costumbres de los salvajes*, Barcelona, Imprenta de los herederos de la V. Pla.

²⁰ *Revista Católica*, Barcelona, 9/1849, p. 96 (<https://hemerotecadigital.bne.es/hd/en/viewer?id=05571254-1008-4933-bcc5-fe7840fcc57b&page=96>).

Aquest territori, cartografiat per exploradors holandesos però finalment sota domini britànic, va adoptar oficialment el nom d'*Austràlia* durant el segle XIX. L'estendard, restaurat l'any 2022, es troba actualment exposat al monestir de New Norcia, a Perth.²¹

Els missioners van embarcar a bord del *Balear* cap a Cadis, des d'on van continuar el viatge fins a la ciutat australiana de Fremantle a bord de la nau *Ferrolana*.²² El trajecte de la corbeta, que pertanyia a l'Armada Espanyola i es propulsava únicament a vela, va durar tres mesos, costejant Àfrica pel cap de Bona Esperança i per l'Índic seguint el tròpic de Capricorn fins al nou continent. Això va fer que el viatge estigués ple de dificultats, amb tensions i ambient militar a bord i condicions ambientals adverses.

La nau *Ferrolana* amb la qual els missioners van fer el viatge des de Cadis a la ciutat australiana de Fremantle entre 1849 i 1850. Font: Blog naval de Juan A. Oliveira: <https://vadebarcos.net/2023/01/21/cuando-entre-1849-y-1852-la-ferrolana-el-ultimo-barco-de-la-armada-propulsado-unicamente-a-vela-circunnavego-el-mundo/>

²¹ Al Museu de New Norcia hi ha una placa commemorativa amb la llegenda «Processional Banner: This banner was carried by Salgado in the procession out of Barcelona for the monks en route to Australia in 1849». El diari de Francesc d'Asís Marsà conté una entrada en referència a un incendi devastador a Guildford el 22 d'octubre de 1850, en què es van perdre moltes de les possessions dels missioners, en la qual s'indica que «también se quemó la pintura o el estandarte que la Cofradía de las Cortes de María de la ciudad de Barcelona nos regaló. No me extrañaría que la Virgen permitiera que esto ocurriera por el hecho de que su estandarte había estado guardado en una caja durante tanto tiempo. Al fin y al cabo, Ella lo sabe todo». I també en la crònica periodística d'aquella cerimònia apareguda a *El Heraldo de la mañana. Editorial de Madrid*, 18/11/1852, p. 4 (<https://hemerotecadigital.bne.es/hd/es/viewer?id=a792bcd9-9531-44a4-b2a2-ab2fea8ee68d&page=4>), hi ha una referència al «nuevo pendón de la Virgen» que va ser portat pel segon grup de benedictins mentre sortien de la basílica de Santa Maria del Mar i es dirigien en processó cap als molls de Barcelona el 13 de novembre de 1852 per acompanyar el bisbe Salgado en el seu viatge. Els estendards serien idèntics, però el de la primera expedició tindria les lletres de la part posterior de color daurat i en el de la segona expedició serien vermelles.

²² Blog naval de Juan A. Oliveira: <https://vadebarcos.net/2023/01/21/cuando-entre-1849-y-1852-la-ferrolana-el-ultimo-barco-de-la-armada-propulsado-unicamente-a-vela-circunnavego-el-mundo/>

L'arribada a Fremantle (Austràlia Occidental) el 1850 va ser complicada, amb mesos d'intensa feina en un lloc inhòspit amb la missió d'evangelitzar els aborígens. Havien de construir els edificis monàstics, les escoles i els tallers, així com llaurar, sembrar i segar les terres, amb molt pocs recursos econòmics i amb poc personal. Els missioners es van establir temporalment al lloc on després es construiria el monestir de New Norcia. Inicialment, es van dedicar a tasques agrícoles i de construcció, però ràpidament van sorgir tensions entre els líders del projecte, els bisbes John Brady i Josep Maria Benet Serra, agreujades per les diferències culturals i lingüístiques.

Aquests conflictes van provocar que molts dels missioners abandonessin la missió, entre els quals hi havia Jeroni, que va deixar la vida monàstica el 1852. El diari de Marsà detalla com els missioners es van sentir desil·lusionats, especialment perquè les seves tasques no complien les expectatives inicials d'evangelitzacions. El dia 1 d'octubre de 1852, Francesc Marsà escriu en el seu diari: «Hoy el obispo ha pedido al hermano Mascaró y al hermano Rodoreda que devuelvan sus túnicas y que salgan hacia la isla, donde se les proporcionará sustento hasta que encuentren otro lugar».²³

Tot i això, New Norcia es va consolidar com un punt clau per a la comunitat catòlica d'Austràlia Occidental. La seva importància ha perdurat, i el monestir continua sent avui un lloc emblemàtic conegut per la seva rica història i contribució cultural, que connecta aquell continent amb el llegat benedictí europeu.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 139-155

L'església del monestir de New Norcia (Austràlia Occidental), en una imatge de 1920.
Font: Western Australian State Library.

²³ Marsà y Amigó, Francisco de Asís (1849-1853): *Recuerdos de Francisco de Asís Marsà y Amigó misionero en la parte Occidental de la Australia en los años 1850, 51 y parte del 52 y 53. Pueblos ó lugares que he estado. Fremantle, Victoria-Plens, Guilford y Perth capital*, p. 252-253. En la citació, es refereix presumiblement a l'illa de Heirisson. Victoria-Plens és en realitat Victoria Plains, l'indret on està situat el monestir. Marsà escrivia en anglès tal com el percebia oralment.

5. La relació entre Martí Grivé i Jeroni Rodoreda

Martí Grivé va néixer a Granollers l'any 1814, fill d'una família pagesa, i als catorze anys va ingressar al seminari de Vic. Degut a problemes entre l'Església i el govern liberal de l'època, que impediaven noves ordenacions sacerdotals, va aprofitar per graduar-se en medicina al Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona.

Ordenat sacerdot el 1847, va exercir a l'església de Sant Esteve de Granollers i poc després va ser reclutat com a missioner i es va embarcar cap a Austràlia el 1849. Se'l descriu com una persona humil i inclusiva, un home de Déu, un devot missioner i un home de ciència que es preocupava pels desfavorits i que va ser fonamental per integrar la vida catòlica a la societat de Perth al segle XIX.²⁴ Estava molt preocupat pel benestar dels pobles aborígens marginats, dels pobres i dels convictes. L'any 1873, va assumir oficialment el càrrec de bisbe de Perth i va morir a la mateixa ciutat l'any 1886.

La connexió entre Grivé i Rodoreda transcendeix la simple coincidència de dos veïns de Granollers que van emprendre un viatge a l'altra banda del món. Les proves documentals, incloent-hi les cartes conservades per la família Rodoreda, suggereixen que la relació va ser molt propera i de llarga durada, forjada a través d'anys de convivència, aventures comunes i profundes connexions personals.

La família Grivé vivia al carrer Travesseres²⁵ i la família Rodoreda va viure primer al número 21 del carrer Sant Roc²⁶ i després a la plaça de la Porxada.²⁷ Les dues famílies vivien molt a prop, i el jove Jeroni, que residia prop de l'església de Sant Esteve, podria haver conegut Martí Grivé com a sacerdot de la parròquia, potser fent d'escolà o participant en el cor o activitats musicals. Aquesta proximitat va consolidar un vincle que es reforçaria quan tots dos van ser reclutats el 1849 per unir-se a la missió benedictina a Austràlia.

Van viatjar plegats fins a Cadis i van salpar cap a Fremantle (Austràlia Occidental). La convivència a bord durant el viatge, juntament amb els altres trenta-vuit membres de l'orde, va ser el preludi d'una vida d'aventures missioneres a l'altra banda del món. Tot i la diferència d'edat, els seus orígens compartits i la proximitat dels seus caràcters van establir una relació que es va mantenir durant dècades.

²⁴ O'Brien, Odhran (2014): *Martin Griver – Unearthed: The Life of a Spanish missionary priest who became a bishop in colonial Western Australia, 1814-1886*, Strathfield NSW, St Pauls Publications, p. 237-261.

²⁵ Ibidem, p. 30.

²⁶ AMGr: Padró d'habitants de Granollers, 1840.

²⁷ AMGr: Padró d'habitants de Granollers, 1846.

A Austràlia, tant Grivé com Rodoreda van treballar inicialment amb els benedictins en llocs com Perth, New Norcia i Guildford, tots ells a Austràlia Occidental. Tot i que Jeroni va abandonar l'orde per casar-se amb Mary Anne Hines i Grivé va optar per la carrera eclesiàstica, el seu vincle no es va trencar. Martí Grivé va continuar formant part de la vida de Jeroni: va batejar els seus fills, va estar present al llit de mort de Mary Anne²⁸ i fins i tot portava les cartes de Jeroni a la seva família a Granollers durant els seus viatges a Roma i a Espanya.²⁹

Martí Grivé va exercir un paper fonamental com a intermediari en aquest intercanvi epistolar. Grivé, que viatjava sovint a Europa com a bisbe de Perth, incloïa visites al seu poble natal en les seves rutes. Durant aquests viatges va portar les cartes de Jeroni a la seva família i a l'inrevés,³⁰ actuant així com un canal vital de comunicació.

Després de deixar la missió, Jeroni es va establir a Perth, on va construir una nova vida com a forner i músic litúrgic. El 14 de gener de 1856 es va casar amb Mary Anne Hines, originària de Limerick (Irlanda).³¹ Maryann havia arribat a Perth el 24 de març de 1854 a bord del vaixell *Victory*,³² un dels famosos «bride ships»³³ que transportaven dones solteres d'Irlanda i Anglaterra a les colònies amb l'objectiu de reequilibrar la desproporció de gèneres, proporcionar mà d'obra domèstica i fomentar matrimonis. Les condicions a bord eren dures, i algunes passatgeres van ser enganyades per agents de la Comissió d'Emigració, que els van prometre portar-les a Austràlia del Sud, però les van desembarcar a l'aïllada Perth d'Austràlia Occidental.³⁴ A la seva arribada, aquestes dones van descobrir les dificultats per desplaçar-se a altres regions australianes, com ara Melbourne.

²⁸ En una carta signada a Perth el 24 de novembre de 1883, Jeroni Rodoreda diu al seu germà Josep: «[...] la vida de mi Esposa que sufrió una enfermedad larga i penosa muriendo al fin la muerte del justo con todos sus sentidos en las manos de su Ilustrísimo Griver». Arxiu familiar de Josep Maria Rodoreda Fiol, a Granollers (AFJMRF).

²⁹ En una carta rebuda a Granollers l'11 d'agost de 1883, Jeroni Rodoreda diu al seu germà Josep: «[...] tu carta irá primero a Nuestro Obispo por mas seguridad». AFJMRF.

³⁰ En la carta signada a Perth el 24 de novembre de 1883, Jeroni Rodoreda diu: «No se si sabes que he recibido una carta de nuestro hermano Juan, la carta esta escrita por su Ilustrísimo Griver, Juan me pide que le mande a mi casa porque no encuentra trabajo [...]». ARJMRF.

³¹ <https://blackravengenealogy.blogspot.com/2020/08/the-missing-piece-of-jigsaw-mary-anne.html>

³² *The Perth Gazette and Independent Journal of Politics and News*, 31/3/1854, p. 2.

³³ ERICKSON, RICA (2020): *The bride ships: Experiences of Immigrants in Western Australia 1849-1889*, Victoria Park Hesperian Press.

³⁴ *Inquirer* [Perth], 12/4/1854, p. 2-3. *The Perth Gazette and Independent Journal of Politics and News*, 31/3/1854, p. 2.

Segons consta en el certificat de matrimoni, a Perth, Mary Anne treballava confeccionant barrets.³⁵ Com que devia estar vinculada a la comunitat catòlica de la ciutat, es pot suposar que amb Jeroni Rodoreda podrien haver-se conegut a l'església.

Les noces de Jeroni Rodoreda, amb vint-i-sis anys, i Mary Anne Hines, amb vint-i-quatre, es van celebrar el 14 de gener de 1856 i van ser oficiades segons el ritu catòlic i romà per Venancio Garrido, un antic company de Jeroni al monestir de New Norcia. Els testimonis del matrimoni incloïen altres catalans, com ara Juan Perejuan,³⁶ que també havia emigrat amb el vaixell *Ferrolana* i que s'establí a Perth com a comerciant local, casat també amb una immigrant irlandesa, Ann Maria Farmer, el 21 de juny de 1855.

És possible que el fet que Martí Grivé no oficiés la cerimònia de noces de Jeroni i Mary Anne tingués a veure amb la decepció que li hauria causat el gir vital de Jeroni Rodoreda, que havia abandonat la vida religiosa per formar una família. L'antiga vida monàstica de Jeroni Rodoreda va donar pas a una etapa arrelada a la comunitat de la ciutat de Perth i marcada per la vida familiar, el treball i la cultura.

El negoci de Jeroni Rodoreda com a forner va prosperar, gràcies a la qualitat dels seus productes, segons ell explicava al seu germà: «[...] mi panaderia tiene el más buen nombre de toda la ciudad. Todos los señores de nota toman el pan a mi tienda i avezes tengo en mi casa 150 sacos de harina o mas [...]».³⁷ Segons algunes notícies, subministrava pa als governadors colonials,³⁸ i també a la comunitat benedictina de New Norcia.³⁹ En la correspondència que s'ha conservat hi ha referències a aquesta prosperitat de la família. Diu, per exemple: «Dos de mis hijos tienen su propio caballo i uno ha tardamente dejado una casa de comercio con un salario de 120 libras esterlinas el año pero ya puede encontrar otros. Yo tambien tengo dos caballos [...]».⁴⁰ També diu: «Una mujer catalana reformaría toda mi casa, aqui en medio de la abundancia nosotros catalanes por decirlo aci estamos estalbiando».⁴¹ I en la mateixa carta afegeix: «Habiamos comprado un piano

³⁵ Segons el Western Australia Marriage Certificate del 14 de gener de 1856, la professió del nuvi era «baker» i la professió de la núvia, «milliner». El certificat de matrimoni va entrar en el registre general el 31 de desembre de 1856.

³⁶ <https://blackravengenealogy.blogspot.com/2020/09/mary-anne-hynes-meets-jerome-rodoreda.html>

³⁷ Carta de Jeroni Rodoreda al seu germà Josep, signada a Perth el 24 de novembre de 1883. AFJMRF.

³⁸ *The Inquirer and Commercial News (Perth, WA 1855-1901)*, 23/12/1874, p. 4.

³⁹ El 24 de març de 1876, Jeroni envia una carta al bisbe Rosendo Salvado a New Norcia amb la informació de la seva recepta de fer pa per al germà Barbara, insistint que els consells són d'ús exclusiu per al monestir.

⁴⁰ Carta de Jeroni Rodoreda al seu germà Josep, rebuda a Granollers l'11 d'agost de 1883. AFJMRF.

⁴¹ Carta de Jeroni Rodoreda al seu germà Josep, signada a Perth el 24 de novembre de 1883. AFJMRF.

nuevo mui bueno [...], una de mis hijas Ysabel sabe mui bien de solfa i lo toca muy bien, las otras dos Cristina y Ines tambien saben de solfa i lo tocan pero no estan tan aficionadas».⁴²

El talent musical de Jeroni Rodoreda el va portar a ser primer organista i mestre del cor a la catedral de Perth,⁴³ contribuint a la vida cultural de la ciutat. Els seus nou fills també van participar en activitats culturals i esportives locals.⁴⁴ La seva família es va integrar plenament a la societat australiana, però alhora va conservar elements de la seva herència catalana. Per exemple, diu: «Con los ingleses siempre es carne, carne y carne; con mucha manteca i leche i mas azucar en una semana, que nosotros hubieramos usado en Cataluña en todo el curso de nuestras vides [...]. En medio de todo esto yo amenudo esclamo ho quien me dice un plato de "escudella" con fideos o macarrones!».⁴⁵

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 139-155

La correspondència que s'ha conservat de Jeroni Rodoreda, escrita amb una barreja de castellà, català i italià, revela les dificultats per mantenir el contacte regular amb la seva família a causa de la distància i els conflictes existents a Espanya. Deia, per exemple: «[...] algunos años atras te escribi una carta i jamas me la has contestado, supongo que no la recibisteis por causa de las guerras i trabajos en España [...] Escusame si no me se expresar en buen Español [...] se me ha olvidado».⁴⁶ I també: «De ninguna manera has de pensar que te haya olvidado, esto es imposible, siempre estoy pensando de ti, cuantas vezes he deseado venir a verte si España no fuera lejos además que cuestaria mucho».⁴⁷

En aquestes cartes, que constitueixen una visió dels costums i la tradició de l'època, també hi ha referències a Granollers: «Mis hijas [...] salen a paseo casi todos los dias de la semana tan u mas bien vestidas que ninguna de las

⁴² Ibidem.

⁴³ Els arxius de Nova Norcia conserven correspondència entre la catedral de Santa Maria i el monestir de Nova Norcia, en la qual se sol·licita l'enviament de partitures del monestir a la catedral perquè Jeroni Rodoreda les utilitzi amb el cor que ha reunit. Per altra banda, Agnès Rodoreda, la filla menor de Jeroni Rodoreda, va ingressar a la vida religiosa com la reverenda germana M. Alacoque RSM, de la Congregació de les Germanes de la Misericòrdia, i durant més de seixanta anys va exercir com a professora de música a l'escola del convent situat just davant de la catedral, a pocs metres de la fleca i la llar de Jeroni i Mary Anne. Els arxius de les Germanes de la Misericòrdia recullen referències d'Alacoque al seu pare, a qui descrivia com el primer organista i mestre del cor de la catedral. Vegeu McLay, Anne (1992): *Women out of their sphere: Sister of Mercy in Western Australia from 1846*, Vanguard Press, p. 292 i 308 (<https://institute.mercy.org.au/wp-content/uploads/2017/09/-Out-of-Their-Sphere.compressed.pdf>).

⁴⁴ Els fills de Jeroni Rodoreda i Mary Anne Hines ben aviat es van integrar a la vida escolar i laboral, tot combinant els estudis i la feina amb partits de criquet, els primers partits de futbol australià («Australian rules») i les habituals curses de cavalls. Informació extreta del próleg del llibre de Tom Stephens (en premsa).

⁴⁵ Carta de Jeroni Rodoreda al seu germà Josep, signada a Perth el 24 de novembre de 1883. AFJMRP.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Ibidem.

Perth Western Australia

Noviembre 24 de 1883

Caro hermano Jose,

Despues de saludarte a tu, tu Esposa y a toda tu familia paso a decirte que algunos años atras te escribi una carta i jamas me has contestado, supongo que no la recibistes por causa de las guerras i trabajos de España. De ninguna manera has de pensar que te haya olvidado esto es imposible siempre estoy pensando de ti; cuantas veces he deseado venir a verte si España no fuera tan lejos ademas que costaria mucho.

Excusame si no me se expresar en buen Español por que como siempre leo o escribo en Ingles, el Español casi se me ha olvidado.

No se si sabes que he recibido una carta de nuestro hermano Juan, la carta esta escrita por su Ilustrisimo Lider, Juan me pide que le mande a mi casa porque no encuentra trabajo ni tiene ninguno que le mantenga, esto es casi imposible, su Ilustrisimo no sabra quises los gastos terribles que he tenido tardamente por causa de la muerte de ^{mi} Esposa i una larga enfermedad de mi hija Cristina. La cuenta del medico solamente me costo mas de 200 duros sin hablar de otros gastos hasta llegar todo junto cerca 600 duros, Gracias que los tenia, todo esta ya pagado, ojala que con tantos gastos hubiera podido salvar

Carta de Jeroni Rodoreda al seu germà Josep, del 24 de novembre de 1883. Font: Arxiu familiar de Josep Maria Rodoreda Fiol, a Granollers (AFJMRF).

señoras que conocíamos en Granollers, sus relojes i cadenas de oro, sus hombrillas de satín fino [...].⁴⁸ O también: «Una de mis hijas Ysabel [...] esta tan bien educada yo creo que ninguna de las señoras que conocíamos antes de dejar Granollers [...]».⁴⁹

⁴⁸ Carta de Jeroni Rodoreda al seu germà Josep, rebuda a Granollers l'11 d'agost de 1883. AFJMRF.

⁴⁹ Carta signada a Perth el 24 de novembre de 1883, adreçada al seu germà Josep. AFJMRF.

Tota aquesta informació la tenim gràcies a dues cartes que s'han conservat incompletes, que l'any 1883 Jeroni Rodoreda va escriure al seu germà Josep, que vivia a Granollers. Aquestes cartes són un testimoni emotiu i fascinant d'un granollerí que va construir una nova vida en terres llunyanes, però mai va perdre el vincle amb la seva terra natal. Són un valuós testimoni històric i humà d'una vida lluny de casa, però mai desconnectada de les arrels. En les seves paraules s'hi intueix l'esperit resilient d'un emigrant català que va trobar la manera de mantenir viva la seva identitat a l'altra banda del món.

6. Conclusió

La vida de Jeroni Rodoreda reflecteix la complexitat de l'experiència migratòria al segle XIX. Des dels seus humils orígens a Granollers fins al seu paper destacat a Perth, la seva trajectòria és un exemple de resiliència i capacitat d'adaptació. El seu llegat connecta dues cultures i ens recorda el valor de preservar la memòria històrica.

La història de Jeroni Rodoreda i Mary Anne Hines exemplifica els reptes i triomfs dels emigrants en un món nou. Entre el desarrelament, la necessitat de reconstruir una vida i la connexió amb el passat a través de la religió i les comunitats, aquest relat no només vincula Granollers amb Perth, sinó que també posa de manifest com les històries personals s'entrellacen amb els grans moviments històrics de l'època, com les migracions impulsades per la necessitat i les polítiques colonials.

La tasca de conservació portada a terme per institucions locals, familiars i acadèmiques no només manté viva la memòria de figures com la de Jeroni Rodoreda, sinó que també ens recorda que el passat és una eina poderosa per entendre i enriquir el nostre present.

Avui, gràcies al diari de Francesc d'Asís Marsà, a les investigacions familiars, a les institucions que han preservat i conservat amb cura la documentació històrica, a la importància que té haver conservat a Catalunya el cognom patern i matern al llarg dels segles per poder crear connexions, i a iniciatives com la beca Abbot Placid Scholarship, la història de Jeroni Rodoreda continua viva i enriqueix tant la història de Catalunya com la d'Austràlia.

Aquest article és un homenatge a la vida i al llegat de Jeroni Rodoreda, la trajectòria del qual simbolitza la connexió entre dos mons aparentment allunyats, teixint ponts que uneixen continents, cultures i generacions.

Agraïments

Vull expressar el meu agraïment a totes les persones i institucions que han fet possible la reconstrucció de la història de Jeroni Rodoreda i la connexió entre Catalunya i Austràlia:

A Tom i Anne Stephens i Gillian i Luci Rodoreda, la nostra família australiana, per la seva incansable determinació a trobar vincles familiars que uneixen els dos continents. La seva perseverança i passió han estat clau per donar vida a aquesta història.

A Marta Pérez Rey, per la seva extraordinària tasca en la transcripció i traducció del diari de Francesc Marsà, i per la seva generositat compartint un document encara inèdit que ha enriquit enormement aquesta recerca.

A Josep Maria Rodoreda Fiol, per la seva ajuda i l'amabilitat que va demostrar obrint-nos les portes de casa seva i l'arxiu familiar.

A Josep Canamasas Güell i Teresa Rodoreda i Ollé per la seva dedicació i guia en la difusió de la història de Santa Maria d'Oló.

A Pol i Arnau Rodoreda Lázaro, pel seu suport en les traduccions a l'anglès i per empènyer-me a iniciar aquesta investigació, que ens ha permès descobrir el nostre arbre genealògic fins a l'any 1635.

A Chari Linares Luque, Gemma Bel Cot i Marta Navarro Villaró, per ser unes aliades incondicionals des del primer dia i per la seva valuosa ajuda en les traduccions.

I sobretot a Francesc Rodoreda Pujal, perquè sense el teu suport i la teva perseverança aquesta investigació no hauria estat possible.

També vull agrair la tasca de les diferents institucions que treballen incansablement per preservar la memòria històrica, i sobretot de les persones que hi treballen, que han estat essencials per a aquesta recerca: Peter Hocking, archivist of the Benedictine Community of New Norcia; Santi de Miguel Capel i Montse Cabassa, de l'Arxiu Diocesà de Barcelona; Laura Casanovas, Rosa Sánchez, Míriam Torres, Marina Muro i Carme Pérez, de l'Arxiu Municipal de Granollers; Crisant Tengo Vallderiola, de l'Arxiu Municipal de l'Ametlla del Vallès; Maria Guardia Estrada, de l'Arxiu Municipal de les Franqueses del Vallès, i també als tècnics de l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic.